

Съвет на
Европейския съюз

Брюксел, 13 декември 2023 г.
(OR. en)

Междуетноститутуционално досие:
2023/0285(NLE)

15135/1/23
REV 1

RECH 489
EDUC 418
COMPET 1082
IND 590
MI 944
EMPL 526

ЗАКОНОДАТЕЛНИ АКТОВЕ И ДРУГИ ПРАВНИ ИНСТРУМЕНТИ

Относно:	ПРЕПОРЪКА НА СЪВЕТА относно европейска рамка за привличане и задържане в Европа на талантите в областта на научните изследвания, иновациите и предприемачеството
----------	--

ПРЕПОРЪКА НА СЪВЕТА

от ...

**относно европейска рамка за привличане и задържане в Европа на талантите
в областта на научните изследвания, иновациите и предприемачеството**

СЪВЕТЪТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ,

като взе предвид Договора за функционирането на Европейския съюз, и по-специално член 182, параграф 5 и член 292, първо и второ изречение от него,

като взе предвид предложението на Европейската комисия,

като има предвид, че:

- (1) Препоръка 2005/251/ЕО на Комисията¹ изигра важна роля за подпомагането на изследователите и научноизследователските кариери в Съюза. Европейската харта за научните изследователи и Кодексът за професионално поведение при подбора на изследователи („Хартата и Кодексът за изследователите“) се превърнаха в отправна точка за изследователите и работодателите или организациите, финансиращи изследователите, като допринесоха за укрепването на европейското научноизследователско пространство (ЕНП) и подпомогнаха развитието на по-привлекателен, отворен и устойчив пазар на труда на Съюза за изследователите. От 2008 г. насам е въведена европейска процедура, чрез която се удостоверяват ангажираността и напредъкът на институциите към прилагането на принципите на Хартата и Кодекса за изследователите — Стратегията за човешките ресурси за изследователите (HRS4R).

¹ Препоръка 2005/251/ЕО на Комисията от 11 март 2005 г. за Европейската харта за научните изследователи и Кодекс за професионално поведение при подбора на изследователи (ОВ L 75, 22.3.2005 г., стр. 67).

- (2) В съобщението на Комисията, озаглавено „Европейска програма за умения за постигане на устойчива конкурентоспособност, социална справедливост и издръжливост“, прието на 1 юли 2020 г.¹, се подчертава, че изследователите са в челните редици на науката и иновациите и имат нужда от специфичен набор от умения за успешна кариера в академичните среди и извън тях. В съобщението се предвижда определение за таксономията на уменията на изследователите, наред с другото, за да се даде възможност за статистическо наблюдение на движението на мозъци, изготвянето на европейска рамка за компетентност за изследователите и осигуряването на подкрепа за предоставянето на изследователите на уменията, необходими за междусекторната мобилност. С първото водещо действие на Програмата за умения — Пакта за умения на Съюза — се подкрепят повишаването на квалификацията и преквалификацията чрез сътрудничество между промишлеността, доставчиците на образование и обучение, социалните партньори и публичните органи в широкомащабни партньорства в областта на уменията.

¹ Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите „Европейска програма за умения за постигане на устойчива конкурентоспособност, социална справедливост и издръжливост“ (COM(2020) 274 final).

- (3) В съобщението на Комисията, озаглавено „Ново ЕНП за научни изследвания и иновации“, прието на 30 септември 2020 г.¹, се признава, че в световната надпревара за таланти са необходими условия за кариерно развитие с цел привличане и задържане на най-добрите изследователи в Съюза и че през последните години не е имало адекватни действия по отношение на несигурната заетост, особено за изследователите, които на ранен етап от своята кариера. В съобщението се подчертава и честото разминаване между уменията на изследователите и потребностите на обществото и икономиката, както и значението на обучението и мотивирането на изследователите да се развиват кариерно извън академичната среда, включително в промишлеността. В това съобщение се посочва, че за да се укрепят научноизследователските кариери в Европа, е необходим инструментариум от мерки, насочени към признаване на уменията на изследователите, разработване на рамка за компетентности за изследователите, подобряване на мобилността и механизмите на обмен между академичните среди и промишлеността, създаване на възможности за целеви обучения и на единен портал, където всички изследователи от публичния и частния сектор могат да ползват широк спектър от помощни услуги. В това съобщение се предвижда и подобряване на системата за оценка на научните изследвания с цел заслужено и подходящо признаване на многообразието от кариерни пътеки и дейности, които отговарят по-добре на изискванията на обществото.
- (4) В Заключенията на Съвета относно новото европейско научноизследователско пространство от 1 декември 2020 г. се подчертава, че създаването на привлекателни и безопасни условия на труд и повишаването на привлекателността на научноизследователската кариера, като се вземат предвид отворената наука, равенството между половете, цифровите умения, оценяването на научните изследвания, разнообразяването на научноизследователските кариери и разпопосочните кариерни пътеки, са жизненоважни елементи на новото ЕНП, които допринасят за привличането и задържането на първокласни изследователи.

¹ Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите „Ново ЕНП за научни изследвания и иновации“, COM(2020) 628 final.

- (5) В заключенията на Съвета „Задълбочаване на европейското научноизследователско пространство: гарантиране на привлекателни и устойчиви кариери и условия на труд на изследователите и реализиране на движението на мозъци“ от 28 май 2021 г. се признава, че изследователите са в основата на европейските системи за научни изследвания и иновации и че са необходими по-координирани действия на равнище на Съюза за преодоляване на съществуващите предизвикателства, пред които са изправени изследователите, с цел осигуряване на оперативно съвместими и устойчиви научноизследователски кариери, даващи възможност за разнообразни и разнопосочни кариерни пътеки, стимулиране на балансираното движение на таланти и превръщане на Съюза в привлекателна дестинация за изследователите. Тези заключения предлагат да се извърши анализ на възможността за развитие на Хартата и Кодекса за изследователите в посока към единна и всеобхватна рамка, в която се разглеждат всички предизвикателства, свързани с научноизследователската кариера, в допълнение към ценностите и принципите, и се поставя акцент върху всички възможни сфери на заетост в областта на научните изследвания, като към Комисията се отправя искане да представи предложение през 2022 г. Като елементи, които да бъдат включени в това предложение, се предлагат аспекти като наемането на работа, стимулите за изследователи на ранен етап от професионалното си развитие, разнообразяването и развитието на кариерите, оперативната съвместимост с всички сектори на обществото, включително промишлеността, оценяването на изследователите, равенството между половете, равновесието между професионалния и личния живот, както и подобряването на управлението и услугите на EURAXESS и други инструменти, като Европас.

- (6) В Препоръка (ЕС) 2021/2122 на Съвета относно Пакт за научни изследвания и иновации в Европа¹ кариерата и мобилността на изследователите, заедно с оценяването на научните изследвания, изследователите и институциите са включени като важни области на действие в контекста на приоритетните области за съвместни действия на Съюза и държавите членки в подкрепа на ЕНП; определя се и общ набор от принципи и ценности в подкрепа на научните изследвания и иновациите в Съюза. В препоръката се подчертава и необходимостта да се обръща по-голямо внимание на кариерите на изследователите на ранен и средносрочен етап, включително на специфичните пречки пред жените на тези етапи.

¹ Препоръка (ЕС) 2021/2122 на Съвета от 26 ноември 2021 г. относно Пакт за научни изследвания и иновации в Европа (ОВ L 431, 2.12.2021 г., стр. 1).

- (7) Програмата за политиката за ЕНП, приложена към заключенията на Съвета „Бъдещото управление на европейското научноизследователско пространство (ЕНП)“ от 26 ноември 2021 г., включва специални действия, озаглавени „Напредък към реформата на системата за оценка на научните изследвания, изследователите и институциите с цел подобряване на тяхното качество, резултати и въздействие“ и „Насърчаване на привлекателни и устойчиви научноизследователски кариери, балансирано движение на таланти и международна, трансдисциплинарна и междусекторна мобилност в цялото ЕНП“. В рамките на второто от тях се предвижда разработването на рамка на Съюза за научноизследователски кариери наред с усъвършенстването на съществуващите инструменти и инициативи и създаването на нови. Това включва създаване на обсерватория на научноизследователските кариери; преработване на Хартата и Кодекса за изследователите; създаване на Платформа за таланти на ЕНП като онлайн портал за „обслужване на едно гише“ за услугите, мрежата и порталите по инициативата EURAXESS, включително HRS4R, и RESAVER; стартиране на инициативата ERA4You за насърчаване на движението на таланти между секторите и в целия Съюз; обмен на добри практики по линия на системите за научни изследвания и иновации за подпомагане на балансираното движение на мозъци; и пилотен проект с алианси на европейските университети по новата рамка за научноизследователски кариери.
- (8) В съобщението на Комисията, озаглавено „Относно европейска стратегия за университетите“, прието на 18 януари 2022 г.¹, се предвижда разработването на рамка за изследователска кариера в синергия с Европейска рамка за привлекателни и устойчиви кариери във висшето образование, която трябва да бъде предложена до 2023 г.

¹ Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите относно европейска стратегия за университетите, COM(2022) 16 final.

- (9) В съобщението на Комисията, озаглавено „Нова европейска програма за иновации“, прието на 5 юли 2022 г.¹, се признава, че иновациите зависят от успешното привличане, създаване и задържане на таланти хора и от разнообразен спектър от умения, и се подчертава значението на междусекторната мобилност.
- (10) В Препоръка (ЕС) 2022/2415 на Съвета относно ръководните принципи за оползотворяването на знанията² се подчертава колко е важно да се инвестира в развитието на предприемаческа култура, практики, умения и капацитет за изследователите и другите участници в научните изследвания и иновациите, включително посредниците, чието непрекъснато професионално развитие е от съществено значение, с цел да се увеличи максимално превръщането на резултатите от научните изследвания и иновациите в решения, които облагодетелстват обществото. Наличието на Кодекс на добрите практики относно сътрудничеството между промишлеността и академичните среди ще подпомогне изпълнението на тази препоръка.
- (11) В заключенията на Съвета „Инициативата „Европейски университети“ — хвърляне на мост между висшето образование, научните изследвания, иновациите и обществото: проправяне на пътя за ново измерение в европейското висше образование“³ държавите членки и Комисията се приканват да насърчават полезните взаимодействия между измерението на висшето образование на европейското пространство за образование (ЕПО), ЕНП и европейското пространство за висше образование (ЕПВО).

¹ Съобщение на Комисията до Съвета, Европейския парламент, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите „Нова европейска програма за иновации“, COM(2022) 332 final.

² Препоръка (ЕС) 2022/2415 на Съвета от 2 декември 2022 г. относно ръководните принципи за оползотворяването на знанията (ОВ L 317, 9.12.2022 г., стр. 141).

³ Заключения на Съвета относно инициативата „Европейски университети“ — хвърляне на мост между висшето образование, научните изследвания, иновациите и обществото: проправяне на пътя за ново измерение в европейското висше образование (ОВ C 221, 10.6.2021 г., стр. 14).

- (12) Изследователите са основен ресурс за обществото. Те извършват научни изследвания, насърчават иновациите, допринасят за намирането на решения на обществените предизвикателства и предоставят на създателите на политики доказателства, които способстват за информирани процеси на вземане на решения. Изследователите са висококвалифицирани таланти, които имат голям потенциал да отговорят по-добре на търсенето на пазара на труда. От решаващо значение е да се подобрят цялостните условия на труд и работна среда за изследователите, включително чрез предлагане на привлекателни възнаграждения.
- (13) Повишаването на привлекателността и стабилността на научноизследователските кариери в целия Съюз е ключов елемент на ЕНП. Поради това е налице ясна необходимост научноизследователските кариери да станат по-привлекателни и приобщаващи за студентите и абсолвентите и да се създадат рамкови условия за задържане на талантливите изследователи в Съюза, както и за превръщането му в привлекателна и конкурентна дестинация за международните изследователи.

- (14) В продължение на повече от 25 години с действията „Мария Склодовска-Кюри“, като част от рамковите програми за научни изследвания и иновации, се подкрепят изследователи от цял свят на всички етапи от тяхната кариера, с акцент върху обучението, уменията и кариерното развитие. Програмата също така оказва структурно въздействие върху организациите — висши училища, изследователски организации, предприятия и т.н. — чрез разпространяването на добри практики и повишаването на тяхната международна привлекателност и популярност, по-специално чрез разработването на отлични докторски програми. Действията „Мария Склодовска-Кюри“ допринасят за междусекторната, интердисциплинарната и географската мобилност, развиват уменията на изследователите, преодоляват неравновесието между половете, задържат талантлив изследователи и привличат нови таланти в Европа. По-специално схемата за докторантура в областта на промишлеността по действията „Мария Склодовска-Кюри“ може да се счита като пример за най-добра практика, при която изследователската дейност, местоположението и научното ръководство на докторантите се споделят поравно между академична и неакадемична институция с разпоредби за осигуряване на академични стандарти. Тя е важен пример за взаимодействие и сътрудничество между участниците в екосистемата, тъй като насърчава трансверсалните умения и междусекторната мобилност и подкрепя нуждите на промишлеността от висококвалифицирани таланти и разбирането на изследователите за предизвикателствата пред промишлеността с цел увеличаване на възможностите за наемане на работа в рамките на екосистемата.

- (15) Данните на Евростат показват възходяща тенденция в броя на изследователите в еквивалент на пълно работно време в Съюза. През 2021 г. в държавите членки са работили 2 милиона изследователи, което е с 627 000 души повече, отколкото през 2011 г. Най-голям брой изследователи работят в сектора на стопанските предприятия (56 %) и в сектора на висшето образование (32 %), следвани от публичния сектор (11 %). Важно е тази възходяща тенденция да се запази с подходящи инвестиции, инфраструктури и политики на национално равнище и на равнището на Съюза, чрез които да се подкрепя привлекателността на научноизследователските кариери, включително по отношение на многообразието, приобщаването и равенството между половете, и да се насърчава във всички сектори на обществото култура, ценяща научноизследователските кариери.
- (16) Необходимо е да има ясно и общо определение и разбиране за „изследовател“ на равнище на Съюза, като например широко приетото определение от методическо ръководство „Фраскати“. Под изследователи следва да се разбират специалисти, извършващи научноизследователска и иновационна дейност във всички сектори, включително в академичните среди (висши училища, научноизследователски организации, научноизследователски инфраструктури), стопанската сфера, включително промишлеността, стартиращи предприятия, спин-оф предприятия или малки и средни предприятия, органите на публичната администрация, включително държавни органи, органи, определящи политиките, публични лаборатории и системата на здравеопазването, както и нестопанския сектор. Освен това изследователите могат да участват в различни видове дейности във всеки сектор на икономиката или обществото. Необходими са усилия за постигане на пълно признаване на кариерите на изследователите, както и за подобряване на съпоставимостта между държавите членки и секторите.

- (17) Извършването на научни изследвания и иновации на високо равнище изисква подкрепата на други специалисти. Сред тях заслужават подходящо признание, включително чрез по-нататъшен анализ и хармонизиране на равнището на Съюза, кариерите в областта на управлението на научни изследвания и кариерите на техниците в областта на научните изследвания. Капацитетът за управление на научни изследвания следва да бъде укрепен чрез определяне на необходимите умения и компетентности, разработване на подходящо обучение, насърчаване на съпоставимостта и осигуряване на възможност на носителите за ефективно управление и подкрепа на научните изследвания и иновациите.
- (18) През 2022 г. Европейската класификация на уменията, компетентностите, квалификацията и професиите (ESCO) беше актуализирана, така че в нея да бъдат включени подобрени таксономии на уменията и професиите на изследователите, като по този начин бяха конкретизирани професиите, които са подходящи за изследователите в различните сектори на пазара на труда, и трансверсалните умения, от които изследователите се нуждаят. Прилагането на класификацията ESCO в Европас и в Европейската мрежа на службите по заетостта (EURES) улеснява използването на тази подобрена таксономия на пазара на труда. Необходимо е взаимодействие на Комисията с Международната организация на труда, за да може специфичната категория „изследователи“ да бъде включена в бъдещите ревизии на Международната стандартна класификация на длъжностите (ISCO), на която се основава класификацията ESCO.

- (19) Както се признава в член 13 от Хартата на основните права на Европейския съюз и както е посочено в Бонската декларация от 20 октомври 2020 г. относно свободата на научните изследвания, в Римското комюнике от 19 ноември 2020 г. на европейското пространство за висше образование и в Препоръка (ЕС) 2021/2122 на Съвета, академичната свобода и свободата на научните изследвания трябва да бъдат гарантирани като основни предпоставки, за да могат изследователите да постигат напредък в научните изследвания и иновациите. През януари 2022 г. Комисията публикува работен документ на своите служби относно справянето с външната намеса в научните изследвания и иновациите, в който се очертават най-добрите практики в подкрепа на висшите училища и научноизследователските институции за защита на техните основни ценности, включително академичната свобода, интегритета и институционалната автономност, както и за защита на техните служители, студенти, констатации от научни изследвания и активи.

- (20) Необходими са ефективни действия за отстраняване на продължаващите неравенства между половете, включително разликата в заплащането на жените и мъжете, свързаните с половете предубеждения при оценяването и признаването, въпросите за равновесието между професионалния и личния живот и за насилието, основано на пола, в допълнение на възможните взаимовръзки между пола и други условия на уязвимост или маргинализация, например етническа принадлежност, увреждане и сексуална ориентация, в научноизследователските кариери, тъй като всички те засягат участието и напредъка в кариерата. Важни в това отношение могат да бъдат инструментите за институционални промени, например приобщаващите планове за равенство между половете, като се има предвид Стратегията за равенство между половете за периода 2020 — 2025 г.¹ Проучването SHE FIGURES 2021 показва, че жените продължават да са недостатъчно представени сред изследователите, като съставляват едва 33 % от общия брой на изследователите в Съюза. Освен това от доклада става видно и че процентът на изследователите, които са жени и които работят в сектора на висшето образование, е по-висок от този на изследователите, които са мъже, докато в публичния сектор и в сектора на бизнеса техният процент е по-нисък. Във висшето образование в целия Съюз на непълно работно време и на несигурни договори работят повече изследователи, които са жени, отколкото изследователи, които са мъже (11 % за жените и 7 % за мъжете), като жените заемат едва 26 % от висшите академични длъжности (пълноправен професор или равностойна длъжност на изследовател). Поради това са необходими конкретни усилия за преодоляване на неравенствата между половете в изследователската кариера и на недостатъчното представителство на жените в областта на науката, технологиите, инженерството и математиката в научните изследвания и иновациите, както и в сектора на висшето образование, както се подчертава в Европейската стратегия за университетите.

¹ Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите „Съюз на равенството: Стратегия за равенство на половете 2020 —2025 г.“, COM(2020) 152 final.

- (21) За да се подпомогне пълното личностно и професионално развитие на изследователите в Съюза, и по-специално на изследователите, които се намират на ранен етап от своята кариера, е от съществено значение да се преодолеят съществуващите предизвикателства, които имат отрицателни последици за цялостната система за научни изследвания и иновации в Съюза и за вътрешния пазар за научни изследвания. Тези предизвикателства включват аспекти на заетостта и условията на труд, като например наличието на различен статут на студент или служител за докторантите в държавите членки, честата липса на открит, прозрачен и основан на качествата подбор, несигурността, свързана с краткосрочни договори въз основа на проекти, незадоволителния достъп по отношение на равните възможности, липсата на възможности за междусекторна мобилност по време на обучението на докторантите и работата след докторантурата, липсата на равновесие между професионалния и личния живот, семейните грижи, мерките за физическото и психичното благосъстояние, както и слабостите на инструментите за социална закрила, включително трудностите с преносимостта на правата между секторите и държавите членки.

- (22) За пригодността за заетост и кариерното развитие на изследователите, намиращи се на ранен етап от своята кариера, би било от полза прилагането на специални стимули за тяхното наемане, като например финансови стимули и стимули за социална закрила, включително възможности за постоянни или безсрочни трудови договори в съответствие с Директива 1999/70/ЕО на Съвета от 28 юни 1999 г.¹. В това отношение наред с финансирането въз основа на проекти би могло да се насърчи по-широкото използване на базово финансиране или финансиране за научни изследвания през жизнения им цикъл. С базовото финансиране висшите училища или научноизследователските организации разполагат с прогнозна гарантирана финансова подкрепа в замяна на постигането на определени резултати и стандарти за качество; финансирането през жизнения цикъл се характеризира с първоначална конкуренция за финансиране, което се подновява, ако след процес на наблюдение бъде получена положителна оценка. Това дава възможност на научноизследователските организации да разработват по-дългосрочни стратегии за научни изследвания и да поемат устойчиви ангажменти към служителите, като същевременно използват финансиране въз основа на проекти, за да продължат да проучват нови пътища.

¹ Директива 1999/70/ЕО на Съвета от 28 юни 1999 г. относно Рамково споразумение за срочната работа, сключено между Европейската конфедерация на профсъюзите (CES), Съюза на индустриалците в Европейската общност (UNICE) и Европейския център на предприятията с държавно участие (CEEP) (ОВ L 175, 10.7.1999 г., стр. 43).

- (23) Както се посочва в член 22 от Всеобщата декларация за правата на човека, като член на обществото всеки човек има право на социална сигурност и на осъществяване на икономическите, социалните и културните права, необходими за неговото достойнство и за свободното развитие на неговата личност. Принцип 15 от Европейския стълб на социалните права гласи, че при пенсиониране работниците и самостоятелно заетите лица имат право на пенсия, съответстваща на техните вноски и гарантираща адекватни доходи. Въпреки това при достигане на пенсионна възраст мобилните изследователи изпитват трудности по отношение на натрупването на адекватни допълнителни пенсии поради периодите на придобиване на права, високите такси за прехвърляне, ограниченото познаване на комплексни финансови продукти и административната тежест. Поради това на изследователите следва да бъдат осигурени гаранции въз основа на Препоръката на Съвета от 8 ноември 2019 г. относно достъпа на работниците и самостоятелно заетите лица¹ до социална закрила.
- (24) RESAVER — подкрепяната от Комисията европейска пенсионна схема, която се занимава с професионалното пенсионно осигуряване за научноизследователските организации и която ще бъде един от компонентите на подготвяната Платформа за таланти на ЕНП — разполага с потенциала да се справи с въпросите на социалната закрила, пред които са изправени мобилните изследователи. Нейното използване обаче е възпрепятствано от ограничената осведоменост и значителните административни и правни пречки. За да се гарантират правата на професионално пенсионно осигуряване на мобилните изследователи, следва да се предоставя информация за това как евентуалната мобилност може да засегне пенсионните права и следва да се помисли за участие на занимаващите се с научни изследвания организации в RESAVER.

¹ Препоръка на Съвета от 8 ноември 2019 г. относно достъпа на работниците и самостоятелно заетите лица до социална закрила (2019/C 387/01) (ОВ С 387, 15.11.2019 г., стр. 1).

- (25) От съществено значение за повишаване на ефективността, устойчивостта и привлекателността на научноизследователските кариери в Съюза са междусекторната, интердисциплинарната и географски балансираната мобилност. С тази мобилност нараства конкурентоспособността на системата за научни изследвания и иновации като цяло и се насърчава по-доброто създаване, разпространение и използване на знания, като същевременно се насърчава и се дава възможност за нелинейни, разнообразни кариерни пътеки. Тези форми на мобилност, включително виртуалната мобилност, следва да бъдат насърчавани, стимулирани и адекватно интегрирани в професионалното развитие на изследователите и следва да се предприемат действия за преодоляване на пречките пред мобилността от всякакъв характер, включително ограничената преносимост на безвъзмездните средства, административната тежест, например при служебни пътувания, пречките за признаването на разрешения за пребиваване за мобилни изследователи, предизвикателствата, свързани с преместването, езиковите бариери или прехвърлянето на пенсионни права.
- (26) Ще бъде необходима промяна в подхода, за да се стимулират оперативно съвместими и междусекторни научноизследователски кариери, при които системата за оценяване и възнаграждаване придава еднакво значение на кариерите, реализирани във всички сектори, и не санкционира географската, интердисциплинарната и междусекторната мобилност, прекъсвания на кариерата или премествания, свързани с кариерата, включително творчески отпуск или родителски отпуск, и на изследователите се признава еднакво трудовата дейност в академичните среди и извън тях. Разнопосочните кариерни пътеки, характеризиращи се с географска, секторна и междуорганизационна мобилност, или хибридните пътеки, характеризиращи се с едновременното съчетаване на сектори, заслужават пълно признание и внимание наравно с линейните кариерни пътеки, т.е. кариерното развитие по права възходяща линия от една длъжност на друга, обикновено в рамките на една и съща област или дисциплина.

- (27) В някои случаи обучението на докторантите продължава да е насочено главно към бъдещите кариери в академичните среди, без да се отчита в достатъчна степен по-широкият кръг от професии в различните сектори, които са подходящи за изследователите, нито колко е важно да се насърчава предприемачеството сред изследователите. За осигуряването на по-добри възможности за кариера, междусекторна мобилност и иновации и за повишаването на привлекателността на научноизследователската кариера в Съюза е от голямо значение изследователите да получават както отлични умения в областта на научните изследвания, така и трансверсални умения чрез формално и неформално обучение.
- (28) Европейската рамка за компетентност за научни изследователи (ResearchComp), разработена от Комисията след консултации с държавите членки и заинтересованите страни, ще играе важна роля за осигуряването на широк набор от трансверсални умения на изследователите и за преодоляването на разминаването в уменията между академичните среди и всички други съответни сектори. Обучението на изследователите, включително обучението на докторанти, може да се развива в съответствие с описаните в рамката компетентности и да се основава на обмяна на най-добри практики, за да се осигури възможност за повишаване на квалификацията и преквалификация на изследователите през целия живот. Ще са необходими подходящи механизми за признаване и валидиране на възможностите за формално и неформално обучение, включително обучение в работна среда.

- (29) За да се гарантира, че обучението на изследователите се разработва самостоятелно или съвместно въз основа на действителните потребности от умения, би могло да се насърчава взаимодействието и сътрудничеството между академичните среди, промишлеността, бизнеса, публичната администрация, сектора на организациите с нестопанска цел и всички други съответни участници в екосистемата, включително например във връзка с практики, стажове или обмяна на опит чрез наблюдение на работата на колеги. В това отношение може да се вземат предвид принципите за иновативно обучение на докторанти, включени в доклада, приет от Ръководната група на ЕНП по човешки ресурси и мобилност от 2011 г., както и Препоръка (ЕС) 2022/2415 на Съвета от 2 декември 2022 г. относно ръководните принципи за оползотворяване на знанията¹, в която се посочва необходимостта от система в полза на научните изследователи, благоприятстваща предприемаческите дейности.
- (30) Насърчаването на предприемаческа нагласа и свързаните с това компетентности сред изследователите, включително компетентностите за търсене на инвеститори и капитал, е от решаващо значение за по-доброто оползотворяване на знанията и превръщането на иновативните идеи в нови услуги и продукти с по-голям потенциал за реализиране на пазара, устойчив растеж, иновации и ползи за обществото. За да бъде предприемаческата дейност успешна, интелектуалните активи, като публикации, данни, ноу-хау и интелектуална собственост, е необходимо да се разбират правилно и да се управляват ефективно, както е посочено в Препоръка (ЕС) 2022/2415 на Съвета от 2 декември 2022 г. относно ръководните принципи за оползотворяването на знанията¹.

¹ Препоръка (ЕС) 2022/2415 на Съвета от 2 декември 2022 г. относно ръководните принципи за оползотворяването на знанията (ОВ L 317, 9.12.2022 г., стр. 141).

- (31) Междусекторното движение на таланти и подобрената оперативна съвместимост на работните места в областта на научните изследвания и иновациите между секторите изискват комбинация от различни и допълващи се мерки на национално равнище и на равнището на Съюза в съответствие с принципите на академична свобода и институционална автономност, включително реформа на системата. Подход на политиката, включващ взаимно обучение въз основа на успешни модели за схеми за междусекторна мобилност, може да допринесе за укрепване на взаимноизгодното сътрудничество между академичните среди/неакадемичните среди и укрепване на екосистемите за иновации, подобряване на обучението и ученето през целия живот за изследователи, новатори и други таланти в областта на научните изследвания и иновациите, включително повишаване на квалификацията с цел изграждане на капацитет за подкрепа, и подобряване на системата за подбори стимулиране на развитието на предприемачески умения у изследователите.
- (32) Изследователите невинаги осъзнават решаващата роля, която играе разработването на политиките в областта на научните изследвания и иновациите, както и ролята на науката в изготвянето на политиките. И двете измерения могат да окажат въздействие върху цялостната научноизследователска кариера, както и върху системата за научни изследвания и иновации. Важно е обучението на докторанти да включва и да насърчава това разбиране, за да се гарантира по-голямо участие на изследователите в процеса на разработване на политики и да се признава научната им дейност при изготвянето на политики през цялата им кариера.

- (33) Изследователите, и по-специално тези, които се намират на ранен етап от своята кариера, следва да са запознати със съществуващите възможности във всички сектори и с възможността да се възползват от тези варианти за разширяване на своя диапазон за личностно и професионално развитие. Съобразените с нуждите на изследователите консултантски и помощни услуги във връзка с кариерата играят важна роля, като стимулират междусекторната, интердисциплинарната, географската и виртуалната мобилност, както и възможността за развиване на предприемаческа дейност. Следва да се насърчава междуинституционалната мобилност, по-специално между различните профили на висшите училища и научноизследователските организации, както и по разнообразни и гъвкави академични пътеки, включително като се преодоляват пречките във връзка с компетентностите, придобити в предишната институция, и тези, които се изискват в новата институция.
- (34) Оценката на научните изследвания следва да осигурява възможност да се оценяват както резултатите на изследователите, така и научните изследвания, за да се постигне най-високо качество и въздействие. Както се подчертава в Парижкия призив от 2022 г. относно оценката на научните изследвания, в доклада за определяне на обхвата „Към реформа на системата за оценка на научните изследвания“, публикуван от Комисията през 2021 г. и базиран на обширни консултации със заинтересованите страни, в заключенията на Съвета „Оценка на научните изследвания и прилагане на отворената наука“ от 10 юни 2022 г. и в Споразумението за реформиране на оценката на научните изследвания, публикувано през юли 2022 г., адекватната оценка на резултатите изисква признаването на все по-разнообразни резултати, дейности и практики в областта на научните изследвания, включително сътрудничество и свободно споделяне на резултатите, както и гарантиране на високи стандарти за интегритет на научноизследователската дейност и социално въздействие на научните изследвания. Поради това при оценката на изследователите следва да се премине към по-балансиран подход между количествената и качествената оценка на научните изследвания, като се дава предпочитание на качествената оценка с рецензия, подкрепена от отговорно използване на количествени показатели.

- (35) За да се укрепи кариерата в академичните среди, чак до висшите ръководни длъжности, е необходима прозрачна, структурирана, приобщаваща и равнопоставена по отношение на половете система за присъединяване към кариерата и напредване в нея. За тази цел на равнището на държавите членки и на равнището на занимаващите се с научни изследвания организации би могло да се обмисли разработването на системи, подобни на системите с постоянни работни места, които следва да се разбират като определени рамки, при които изследователите да бъдат наемани на срочен договор с перспектива за назначаване на постоянна длъжност след получаването на положителна оценка.
- (36) Въпреки усилията на равнището на Съюза и на национално и регионално равнище, проблемът с изтичането на таланти от по-слабо развитите региони в Съюза продължава да съществува, както се подчертава в съобщението на Комисията, озаглавено „Оптимално използване на талантите в регионите на Европа“¹, и са необходими допълнителни мерки за постигане на по-балансирана географска мобилност за изследователите. Извършените от Комисията анализи на движението на таланти през периода 2021—2022 г. сочат наличието на положителен принос на съществуващите действия на равнището на Съюза за насърчаване на по-балансираното движение на таланти, но същевременно открояват трайни предизвикателства и посочват пътища за привличане на мозъци. Много важна роля в този контекст играят отличната научноизследователска среда, включително научноизследователските инфраструктури, привлекателните условия на труд и размерът на възнаграждението, съизмеримо с професионалната квалификация и извършваната дейност, но те често изискват реформи на националните системи за научни изследвания и иновации. Следва да се прилага подход на политиката, който има за цел да подкрепя и да стимулира такива трансформации на системите и който включва взаимно обучение въз основа на успешни модели, които позволяват установяването на по-балансирано движение на таланти в държавите членки.

¹ Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите „Оптимално използване на талантите в регионите на Европа“, 17 януари 2023 г., COM(2023) 32 final.

- (37) Подпомагането на мобилността и кариерното развитие на изследователите, като същевременно се гарантира устойчив резерв от таланти в областта на научните изследвания и иновациите и се засилва научното сътрудничество между Съюза и света, е основната цел на EURAXESS — уникална общоевропейска инициатива, чрез която на изследователите и техните семейства се предоставят безплатно информация и помощни услуги. За да се подпомогне още повече постигането на тази цел, EURAXESS би могла да разшири дейностите си по предоставяне на информация и подкрепа за изследователите, висшите училища и научноизследователските организации с оптимизирана структура на услугите и управлението, подобрени цифрови предложения и предложения за потребителите, както и оперативна съвместимост с други инициативи на Съюза, например Европас и EURES. Ефективността и съгласуваността на информационните портали и услуги на EURAXESS биха спечелили от силни водещи национални организации.

- (38) За да продължи да бъде конкурентоспособен в световен мащаб, Съюзът трябва да стане по-привлекателен за талантите от цял свят, като същевременно се избягва изтичането на таланти, засягащо развиващите се страни. В съобщението на Комисията, озаглавено „Привличане на умения и таланти в ЕС“, прието на 27 април 2022 г.¹, се подчертава необходимостта Съюзът да засили своята привлекателност за талантите в световен мащаб, по-специално чрез насърчаване на иновациите и предприемачеството в Съюза и чрез проучване на допълнителни потенциални възможности за законна миграция към Съюза в средносрочен и дългосрочен план. Важна стъпка към подобряването на привлекателността на Съюза беше преразглеждането на Директива (ЕС) 2021/1883 на Европейския парламент и на Съвета², която дава възможност на висококвалифицираните мигранти да се ползват от по-големи права, както и от по-бързи и по-рационализирани процедури. За постигането на тези цели допринася и Директива (ЕС) 2016/801 на Европейския парламент и на Съвета³, като прави по-лесно и по-привлекателно идването на студенти и изследователи в Съюза и същевременно насърчава движението на знания и умения чрез засилени права на мобилност в рамките на Съюза.

¹ Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите „Привличане на умения и таланти в ЕС“, COM(2022) 657 final.

² Директива (ЕС) 2021/1883 на Европейския парламент и на Съвета от 20 октомври 2021 г. относно условията за влизане и пребиваване на граждани на трети държави за целите на висококвалифицирана трудова заетост и за отмяна на Директива 2009/50/ЕО на Съвета (ОВ L 382, 28.10.2021 г., стр. 1).

³ Директива (ЕС) 2016/801 на Европейския парламент и на Съвета от 11 май 2016 г. относно условията за влизане и пребиваване на граждани на трети държави с цел провеждане на научно изследване, следване, стаж, доброволческа дейност, програми за ученически обмен или образователни проекти и работа по програми „au pair“ (ОВ L 132, 21.5.2016 г., стр. 21).

- (39) Хартата и Кодексът за изследователите се преразглеждат, за да се отговори на новата реалност и настоящите предизвикателства, пред които са изправени изследователите и институциите, включително по-добро интегриране на мерки за баланс между половете, равенство между половете и приобщаване, целящи формирането на научноизследователски среди без основано на пола насилие, както и практики на отворената наука. Новата Харта за изследователите, съдържаща се в приложение II към настоящата препоръка, е рационализирана, за да се опрости нейното прилагане и да се насърчи възприемането ѝ извън академичния сектор. Всички организации, които наемат или предоставят финансиране за изследователи, се приканват да одобрят новата Харта на изследователите. Счита се, че организациите, които са подкрепили принципите на съществуващата Харта и Кодекс за изследователите, продължават да подкрепят новата Харта. Това следва да важи по-специално за институциите, които участват или са приключили в процеса на HRS4R, чиято първа стъпка е одобряването на Хартата за изследователите.

- (40) За да се следи прилагането на мерките за укрепване на научноизследователската кариера и реформите на системата, е необходимо да има обсерватория за научноизследователските кариери, която да съчетава на едно място най-доброто от настоящите данни на Съюза. Тя следва да снабдява с данни държавите членки и научноизследователските организации, имащи отношение към адаптирането и разработването на политики в областта на научноизследователската кариера. Тя освен това следва да помага на изследователите да разбират по-добре предизвикателствата и възможностите и да популяризира привлекателността на европейските научноизследователски организации сред най-добрите таланти. Когато е уместно, биха могли да се обмислят връзки с Европейската обсерватория на сектора на висшето образование, предложена в европейската стратегия за университетите. Данните, събрани при прилагането на Регламент (ЕС) 2019/1700 на Европейския парламент и на Съвета¹, биха могли да бъдат адаптирани, за да отговарят на нуждите на ползвателите на обсерваторията за научноизследователските кариери.

¹ Регламент (ЕС) 2019/1700 на Европейския парламент и на Съвета от 10 октомври 2019 г. за създаване на обща рамка за европейската статистика за лицата и домакинствата, основана на индивидуални данни, събрани чрез извадки, за изменение на регламенти (ЕО) № 808/2004, (ЕО) № 452/2008 и (ЕО) № 1338/2008 на Европейския парламент и на Съвета, и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1177/2003 на Европейския парламент и на Съвета и на Регламент (ЕО) № 577/98 на Съвета (ОВ L 261I, 14.10.2019 г., стр. 1).

- (41) За да постигне успех европейската рамка за привличане и задържане в Съюза на талантите в областта на научните изследвания, иновациите и предприемачеството, е необходима ангажираността на държавите членки и на всички заинтересовани страни. По-специално алиансите на висши училища, като например алиансите, създадени в рамките на инициативата „Европейски университети“ и подкрепени по програма „Еразъм+“, и рамковите програми за научни изследвания и иновации, както и по-широкият сектор на висшето образование, научноизследователските организации и всички съответни заинтересовани страни могат да бъдат насърчени да участват на доброволен принцип и да допринасят чрез подход „отдолу нагоре“ за широко прилагане на рамката чрез пилотни проекти за съответните дейности.
- (42) Тези препоръки следва да се изпълняват при надлежно отчитане на голямото разнообразие от национални системи и обстоятелства в областта на научните изследвания и иновациите, както и на принципа на институционална автономност на висшите училища и научноизследователските организации в целия Съюз,

ПРИЕ НАСТОЯЩАТА ПРЕПОРЪКА:

Изследователи, ръководители на изследвания и техници в областта на научните изследвания в Европейското научноизследователско пространство

1. За целите на настоящата препоръка:

„Изследователи“ означава специалисти, участващи в разработването или създаването на нови научни знания въз основа на оригинални концепции или хипотези. Те провеждат изследвания и подобряват или разработват концепции, теории, модели, инфраструктури, техники, инструменти, софтуер или оперативни методи. Изследователите може да са ангажирани изцяло или частично в различни видове дейности, като например фундаментални или приложни научни изследвания, експериментални разработки, обслужване на оборудване за научни изследвания в който и да е сектор на икономиката или обществото и разпространяване и оползотворяване на резултатите от научни изследвания. Те могат също да участват частично, наред с другото, в управление на проекти, преподаване, наставничество, подпомагане на разработването на политики, основани на доказателства, практики за отворена наука, дейности по трансфер на знания и технологии и научна комуникация. Изследователите установяват възможности за нови научноизследователски и развойни дейности и планират и управляват тези дейности, като използват умения и знания на високо равнище, придобити чрез формално образование и обучение или чрез опит.

2. Дейностите, извършвани от научните изследователи, са еднакво важни във всички сектори, осъществяващи научни изследвания и иновации, включително академичните среди, промишлеността, бизнеса, публичната администрация и сектора на организациите с нестопанска цел, където техните умения, знания и нагласи могат да бъдат от полза за европейското общество, системата за научни изследвания и иновации и икономиката.

3. Кариери в областта на управлението на научните изследвания могат да бъдат упражнявани от изследователи и други специалисти с цел ръководство и подкрепа на научноизследователски и иновационни дейности. Кариерите в областта на управлението на научните изследвания следва да бъдат адекватно формулирани и признавани на равнището на Съюза чрез определяне на съответните умения и компетентности, за да се укрепва професионалният капацитет на изследователите, да се създават условия за разработване на подходящи обучения и да се насърчава съпоставимостта. Ръководителите на научни изследвания могат да изпълняват различни задачи, например:
- а) рационализиране или улесняване на планирането, разработването, управлението, управлението на данните FAIR, администрирането, наблюдението, комуникацията и оползотворяването на научните изследвания и иновациите;
 - б) осигуряване на съответствие с целите на политиката, изискванията на програмите за финансиране, финансовите правила и правните разпоредби;
 - в) подобряване на ефикасността и ефективността на проектите или системата за научни изследвания и иновации;
 - г) засилване на въздействието на научните изследвания и иновациите върху политиките и обществото;
 - д) подкрепа за разработването и изпълнението на политики, програми и проекти в областта на научните изследвания и иновациите.

4. Техниците в областта на научните изследвания са специалисти, чиито основни задачи изискват високи технически познания, обучение и опит в една или повече инженерни области, физическите науки и науките за живота или социалните и хуманитарните науки. Те участват в научни и технически задачи, включващи прилагането на концепции и оперативни методи и използването на изследователско оборудване, обикновено под надзора на изследователи. Техниците в областта на научните изследвания имат ключова подкрепяща роля в извършването на научни изследвания и иновации на високо равнище. Кариерата на техниците в областта на научните изследвания следва да бъде подходящо уредена и призната на равнището на Съюза.
5. Независимо от своя статут и сектор на заетост всички изследователи следва да се класифицират в следните профили:
- а) R1 — изследовател на първи етап: изследователи, които извършват научни изследвания под научно ръководство до получаване на докторска степен или еквивалентно ниво на компетентност и опит.
 - б) R2 — признат изследовател: изследователи с докторска степен или еквивалентно ниво на компетентност и опит, които все още нямат доказана степен на самостоятелност в развиването на собствени научни изследвания, привличането на финансиране или ръководенето на група за научни изследвания.

- в) R3 — доказан изследовател: изследователи с докторска степен или еквивалентно ниво на компетентност и опит, които могат да развиват самостоятелно собствени научни изследвания, да привличат финансиране или да ръководят група за научни изследвания.
- г) R4 — водещ изследовател: изследователи с докторска степен или еквивалентно ниво на компетентност и опит, които са признати от своите колеги за водещи в своята изследователска област.

6. За целите на настоящата препоръка профилите R1 и R2 следва да се считат за изследователи, които се намират на ранен етап от своята кариера, а профилите R3 и R4 следва да се считат за старши изследователи.

На държавите членки се препоръчва да насърчават упоменаването на профилите във всички обяви за свободни работни места, специално предназначени за изследователите, или, когато е уместно, да канят висшите училища и научноизследователските организации да правят това.

Профилите не следва непременно да се разглеждат като етапи от израстване в кариерата.

Неизчерпателен списък с примери за професии за изследователи в различни сектори по профилите R1—R4 се съдържа в приложение I.

7. На държавите членки и Комисията се препоръчва да насърчават и подкрепят пълното признаване на научноизследователските кариери, както и еднаквото зачитане и възнаграждаване на различните пътеки, независимо от сектора на заетост или дейност, и да предприемат мерки за подкрепа на пълната им оперативна съвместимост и съпоставимост между държавите членки, секторите и институциите.
8. Нелинейните, разнопосочните и хибридните пътеки биха могли да се насърчават и подкрепят от държавите членки и следва да се признават наравно с линейните кариерни пътеки с множество професионални резултати.
9. На държавите членки се препоръчва да прилагат новите версии и актуалните варианти на Европейската класификация на уменията, компетентностите, квалификациите и професиите, по-специално по отношение на професиите и уменията на изследователите.
10. На държавите членки се препоръчва да насърчават службите за човешки ресурси във всички сектори да съотнасят структурата на кариерното развитие за изследователите спрямо профилите, посочени в точка 5 от настоящата препоръка.

Набиране и условия на труд

11. На държавите членки се препоръчва да насърчават и да подкрепят открит, прозрачен и основан на качествата подбор и набиране на кандидати, без да се санкционират прекъсванията на кариерата или нелинейните, разнопосочните и хибридните пътеки.
12. На държавите членки се препоръчва да насърчават спазване на колективните трудови договори и ефективния социален диалог и да предприемат действия за подкрепа, така че работодателите и организациите, финансиращи изследователите, да предоставят привлекателни, приобщаващи и конкурентни условия за научноизследователска дейност и труд, при които изследователите се ценят, насърчават и подкрепят. Тези действия за подкрепа биха могли да включват:
 - а) осигуряване на съизмеримо възнаграждаване, равновесие между професионалния и личния живот и гъвкави условия на труд, с които се съчетават личния живот, семейството, грижите, здравето, безопасността и общото благосъстояние, без да се засяга кариерата;
 - б) гарантиране на равенство между половете, баланс на половете, равни възможности и приобщаване за изследователите от всякакъв произход, включително по-слабо представени и маргинализирани групи, и насърчаване сред организациите, занимаващи се с научни изследвания, и сред финансиращите организации на въвеждането, използването и наблюдението на инструменти за институционална промяна, като приобщаващи планове за равенство между половете, отворени за взаимовръзки между половете и други социални категории, в съответствие с новата рамка на европейското научноизследователско пространство и европейската стратегия за университетите;

- в) защита на свободата на научните изследвания от всякакви възможни ограничения или намеса, включително от страна на чуждестранни участници;
- г) предлагане на специална подкрепа на институционално равнище на изследователите във връзка с изпълнението на административни задължения;
- д) предприемане на решителни действия срещу несигурните условия на труд и в подкрепа на сигурността и стабилността на работните места. Това би могло да стимулира установяването, на доброволна основа, на максимален праг за броя на срочните договори за всяка организация в общите човешки ресурси на изследователите. Когато се изпълняват постоянни, дългосрочни или често повтарящи се научноизследователски задачи, като подходящ инструмент се препоръчват постоянните или безсрочните договори. Изследователите на срочни договори следва да се ползват от специфични мерки, както е посочено в точка 29 от настоящата препоръка, които насърчават тяхното професионално развитие и приемственост;
- е) насърчаване на използването на различни модели на финансиране, например базово финансиране, финансиране за научни изследвания през жизнения им цикъл или финансиране въз основа на проекти, за да се даде възможност на научноизследователските организации да разработват по-дългосрочни стратегии за научни изследвания и да поемат по-стабилни ангажименти към служителите;

ж) осигуряване на достъп до адекватна социална закрила, независимо от формата на заетост, без да се засяга правото на държавите членки да определят основните принципи на своите системи за социална сигурност. Тези мерки може да се отнасят до следните направления, ако те съществуват в държавите членки:

- 1) обезщетения за безработица;
- 2) обезщетения за болест и здравно обслужване;
- 3) отпуск по майчинство, отпуск по бащинство, родителски отпуски и свързаните с тях обезщетения;
- 4) обезщетения за инвалидност;
- 5) обезщетения за старост и обезщетения за преживели лица;
- 6) обезщетения за трудови злополуки и професионални болести.

13. На държавите членки се препоръчва да гарантират достъпа на изследователите до актуална, изчерпателна, лесна за ползване и ясно разбираема информация относно техните права и задължения в областта на социалната закрила, както и да гарантират, че правата, независимо дали са получени чрез задължителни, или чрез доброволни схеми, се запазват, натрупват и/или прехвърлят между всички видове статут на трудово правоотношение и самостоятелна заетост и между границите и икономическите сектори през целия професионален живот на лицето или за определен референтен период, както и между различните схеми за социална закрила в рамките на дадено направление на социалната закрила.

14. На държавите членки, които се стремят да увеличат спестяванията в допълнителните схеми с дефинирани вноски, се препоръчва да насърчават използването на решенията, предоставяни от пенсионния фонд RESAVER, което гарантира отсъствието на периоди на придобиване на права и отсъствието на такси за прехвърляне на активи.
15. На държавите членки се препоръчва да насърчават специфични мерки в подкрепа на изследователите, които се намират на ранен етап от своята кариера и съответстват на профилите R1 и R2, посочени в точка 5 от настоящата препоръка. Тези специфични мерки биха могли да включват следното:
- а) предоставяне на изследователите на първи етап на социална закрила и условия на труд, приложими за изследователите на други етапи от кариерата, и адекватни доходи;
 - б) предоставяне на стимули за финансова и социална закрила на изследователите, които са на ранен етап от своята кариера;
 - в) насърчаване на използването и подкрепата за стимули за наемането на изследователи, които се намират на ранен етап от своята кариера, от страна на работодателите във всички сектори, по-специално с постоянни или безсрочни договори;
 - г) насърчаване и признаване на междуинституционалната, междусекторната, интердисциплинарната и географската мобилност, включително виртуалната мобилност;

- д) насърчаване на сътрудничеството между академичните среди, организациите, финансиращи научни изследвания, и другите съответни участници в екосистемата, по-специално промишлеността и други стопански субекти, както и публични организации и организации с нестопанска цел, по отношение на потребностите от умения и предоставянето на умения, за да се поощрява наемането на висококвалифицирани изследователи, които притежават търсените умения, необходими в съответните сектори;
- е) насърчаване на участието на изследователи на ранен етап от своята кариера в научноизследователски екипи, като се избягва натоварването със задачи, които не са свързани с тяхното научно обучение.

Изследователи, квалифицирани за междусекторна и интердисциплинарна кариера и за предприемачество и иновации

16. Целта на изследователя на първи етап е да развива изследователската нагласа, да насърчава гъвкавостта на мисълта, креативността и интелектуалната автономност чрез оригинален, конкретен научноизследователски проект. На държавите членки се препоръчва да предприемат подходящи стъпки, които да насърчават насочването на обучението на докторанти към тези цели и по-нататъшната му съвместимост с оперативно съвместими кариери във всички съответни сектори и за практиката на отворената наука, включително като се използват Европейската рамка за компетентност за научни изследователи (ResearchComp), Принципите за иновативно обучение на докторанти, Европейският етичен кодекс за интегритет на научните изследвания и всякакви други бъдещи инициативи за укрепване на трансверсалните умения на изследователите.

17. На Комисията се препоръчва да предприеме действия за подкрепа и улесняване на използването на ResearchComp, да насърчава обмена на добри практики и да обмисли възможността за бъдещи преразглеждания на рамката за компетентност, когато това е необходимо, въз основа на развитието на системата за научни изследвания и иновации и на пазара на труда.
18. На държавите членки се препоръчва да поставят акцент върху схемите, целящи да укрепват трансверсалните умения, необходими на изследователите, за да участват в дейности по оползотворяване на знанията и предприемачество. Тези схеми биха могли да включват дейности за повишаване на осведомеността и обучения по съответните теми, включително управление на интелектуални активи, стандартизация, сътрудничество между промишлеността и академичните среди, академичните среди и сектора на публичната администрация и взаимодействие с обществото.
19. На държавите членки и на Комисията се препоръчва да насърчават взаимодействието и сътрудничеството, включително партньорствата, между академичните среди, промишлеността, другите предприятия, публичната администрация, сектора на организациите с нестопанска цел и всички други съответни участници в екосистемата, както и да гарантират, че обучението на докторанти и целевото обучение се разработват самостоятелно или съвместно въз основа на действителните потребности от умения на заинтересованите страни, включително като се използват за основа примери за най-добри практики, прилагани в рамките на съществуващите програми на равнището на Съюза и на държавите членки.

Подкрепата за това взаимодействие и сътрудничество е особено препоръчителна в областите, където са необходими специфични умения за работа с най-съвременни научноизследователски и технологични инфраструктури.

20. На държавите членки и на Комисията се препоръчва да предприемат действия за насърчаване на иновативно и предприемаческо мислене сред изследователите, включително необходимите умения за търсене на инвестиции, с цел да се даде възможност на тези, които поемат по предприемаческа кариерна пътека, да съчетаят своите способности за създаване на знания с умения за оползотворяване на знанията, благодарение на което иновативните идеи ще се превръщат във възможности за стопанска дейност и ще се стимулират иновациите и напредъкът.

Специален акцент следва да се постави върху насърчаването на предприемачеството и иновациите сред жените, както и върху създаването на ръководени от жени спин-оф предприятия. Същият подход следва да се предвиди и по отношение на малцинствените и маргинализираните групи.

Държавите членки биха могли да обмислят мерки за смекчаване на потенциалните рискове за изследователите, които се заемат с предприемаческа кариера, включително чрез възможността да се върнат към предишната си кариерна пътека.

21. На държавите членки се препоръчва да предприемат действия в подкрепа на разработването и предоставянето на целенасочено обучение, да насърчават възможностите за повишаване на квалификацията и за преквалификация за изследователите с перспектива през целия живот и да поощряват междусекторната и междудисциплинарната мобилност. На държавите членки се препоръчва също да предприемат необходимите стъпки за насърчаване на справедлива и прозрачна процедура за валидиране на възможностите за формално и неформално обучение, включително обучение в работна среда.

22. На Комисията се препоръчва да предприеме следните действия в контекста на разработването на инициативи за насърчаване на междусекторното движение на таланти:
- а) осигуряване на подкрепа за взаимно обучение за държавите членки въз основа на модели на схеми за междусекторна мобилност, установени от Комисията, в три приоритетни области:
 - 1) засилване на сътрудничеството между академичните и неакадемичните среди;
 - 2) подобряване на обучението и ученето през целия живот за изследователите, новаторите и другите таланти в областта на научните изследвания и иновациите;
 - 3) насърчаване на предприемачеството, трансверсалните умения и участието на изследователите в дейности, които увеличават социалното въздействие;
 - б) укрепване на компонентите за междусекторна мобилност в съществуващите инструменти за мобилност на изследователите и допълването им с нови инструменти, когато това бъде счетено за необходимо;
 - в) повишаване на осведомеността относно схемите за междусекторна мобилност чрез направление на Платформата за таланти на ЕНП, посочена в точка 33 от настоящата препоръка.

23. На държавите членки се препоръчва да обмислят създаването на национални схеми за насърчаване на междусекторната мобилност в една или повече от трите приоритетни области, посочени в точка 22 от настоящата препоръка.
24. На държавите членки се препоръчва да положат всички необходими усилия да насърчават премахването на съществуващите структурни и административни пречки, които могат да възпрепятстват или да затруднят мобилността между секторите, включително чрез подкрепа за преодоляване на пречките от семеен или личен характер пред мобилността на изследователите, чрез подпомагане на оперативната съвместимост на кариерите, когато това е приложимо, и чрез улесняване на временната или постоянната мобилност, без да се възпрепятстват линейните пътеки за научноизследователска кариера.
25. На държавите членки и на Комисията се препоръчва да насърчават интердисциплинарната мобилност на изследователите, включително чрез адекватно отчитане и преодоляване на пречки като липсата на признаване и трудностите при осигуряването на финансиране от традиционни източници.

Оценяване на кариерата, кариерно развитие и напредване в кариерата

26. На държавите членки се препоръчва да подкрепят признаването на значимостта на географската, междусекторната, междуинституционалната, интердисциплинарната и трансдисциплинарната мобилност като важно средство за подобряване на научните знания и професионалното развитие на всеки етап от кариерата на изследователите. Виртуалната мобилност се доказва като валиден актив и също може да се взема предвид. Системата за оценяване и възнаграждаване не следва да ощетява нелинейните, разнопосочните и хибридните пътеки.

27. На държавите членки и Комисията се препоръчва да насърчават и да подкрепят системи за оценка и възнаграждаване на изследователите:
- а) които се основават на качествена, обективна оценка от колеги и други подходящи експерти, подкрепена от отговорното използване на количествени показатели;
 - б) при които се възнаграждават качеството и различните потенциални въздействия, които извършваните от изследователите научни изследвания оказват върху обществото, науката и иновациите;
 - в) които признават разнообразни резултати, наред с другото, публикации, набори от данни, софтуер, методики, протоколи, патенти; разнородни дейности, наред с другото, наставничество, научно ръководство, ръководни роли, предприемачество, управление на данните FAIR — при следване на принципите: лесни за намиране, достъпни, оперативно съвместими и позволяващи повторно използване — рецензия, преподаване, оползотворяване на знанията, сътрудничество между промишлеността и академичните среди, подкрепа за основано на доказателства изготвяне на политики, взаимодействие с обществото; и многообразие от практики, наред с другото, отворената наука, ранното споделяне на знания и данни, както и отвореното сътрудничество, в допълнение към целия опит в областта на мобилността, посочен в точка 26 от настоящата препоръка;
 - г) които гарантират, че професионалната дейност на изследователите отговаря на високи стандарти за етика и интегритет, че в нея се прилага подходящо провеждане на научните изследвания и се ценят добрите практики, включително отворените практики за споделяне на резултатите от научните изследвания и методиките, когато това е възможно;

- д) при които се използват критерии и процеси за оценка, които зачитат разнообразието от научноизследователски дисциплини и национални условия;
- е) които подкрепят многообразието от профили и кариерни пътеки на изследователите и при които се цени индивидуалният принос, но и ролята на екипите, съвместната работа и интердисциплинарността;
- ж) които гарантират равенство между половете, баланс на половете, равни възможности и приобщаване.

За да се осигури съгласуваност при прилагането на посочените препоръки, изброени в настоящата точка, държавите членки се насърчават да стимулират постоянното обучение на участниците в процеса на оценка и възнаграждаване.

28. Държавите членки се приканват да насърчават организациите да се присъединяват към обединения, алианси или инициативи, създадени с цел системите за оценка да се развиват в съответствие с препоръките, изброени в точка 27 от настоящата препоръка. Държавите членки се насърчават също така да отстраняват, в областта си на компетентност, националните административни или правни пречки пред това развитие на оценката на научните изследвания и да спомагат за предотвратяването на евентуални противоречия или несъвместимост при прилагането на препоръките, изброени в точка 27 от настоящата препоръка, между оценката на научните изследвания, на изследователите и на научноизследователските организации.

29. На държавите членки се препоръчва да насърчават мерки, включително механизми за консултиране и наставничество, които дават възможност на изследователите, и по-специално на тези, които се намират на ранен етап от своята кариера, да се запознаят с наличните възможности във всички съответни сектори, както и да насърчават култура на разнообразяване на кариерата с цел по-добро личностно и професионално развитие. В този смисъл на държавите членки и Комисията се препоръчва да подкрепят предоставянето на консултантски и помощни услуги във връзка с кариерата, например EURAXESS, за да се стимулират междусекторната, интердисциплинарната и географската мобилност, както и създаването и развиването на предприемаческа дейност.
30. На държавите членки се препоръчва да насърчават справедлива, равнопоставена, приобщаваща, прозрачна, структурирана и равнопоставена по отношение на половете система за присъединяване към кариерата и напредване в нея за изследователите в академичните среди, чак до висшите ръководни длъжности. Във връзка с това на държавите членки се препоръчва да обмислят разработването на системи, подобни на системите с постоянни работни места, които следва да се разбират като определени рамки, при които изследователите да бъдат наемани на срочен договор с перспектива за назначаване на постоянна длъжност след получаването на положителна оценка.

31. На държавите членки се препоръчва да предприемат решителни действия за създаване на благоприятни, привлекателни и конкурентни условия за провеждането на научноизследователски и иновационни дейности и за връщането на изследователи от чужбина. Тези мерки може да включват, но не се ограничават до:
- а) предоставяне на стимули за повишаване на привлекателността на научноизследователските дейности, като се отчита необходимостта от лоялна конкуренция за талантите;
 - б) опростяване на правните и административните изисквания за изследователите;
 - в) реализиране на инвестиции в системата за научни изследвания и иновации, включително предоставяне на подкрепа за изграждането на мрежи в рамките на Съюза и извън него с цел свързване и интегриране на националните системи за научни изследвания и иновации с европейските мрежи за научни изследвания, както и популяризиране на националните способности и научноизследователските и технологичните инфраструктури на високо равнище;
 - г) обмен на най-добри практики по отношение на създаването на привлекателна, безопасна, приобщаваща, равнопоставена по отношение на половете и конкурентна среда за научни изследвания и иновации, дори по отношение на подобряването на възнаграждаването, условията на труд и услугите, както и намаляването на административните и езиковите бариери за чуждестранните изследователи и изследователите с международна мобилност;

- д) предоставяне на безвъзмездни средства при завръщане и реинтегриране в кариерата и осигуряване на привлекателни позиции за завръщащите се изследователи;
- е) осигуряване на възможност за заемане на двойна длъжност в институции, установени в различни държави членки, като по този начин се насърчават трансферът на знания, развиването на умения и сътрудничеството и се предотвратява изтичането на таланти;
- ж) стремеж към хармонизиране на условията за персонала, работещ в рамките на консорциумите за европейски научноизследователски инфраструктури (ERIC).

На Комисията се препоръчва да подкрепя държавите членки в техните усилия, включително като създава условия за осъществяването на полезни взаимодействия между отделните програми на Съюза и между програмите на Съюза и националните програми.

32. На Комисията се препоръчва да предприеме следните действия за насърчаване на по-балансираното движение на таланти:

- а) осигуряване на подкрепа за взаимно обучение на държавите членки с оглед на реформата на техните системи за научни изследвания и иновации, включително чрез покани за изразяване на интерес за създаване на общност за обмяна на практики с обучение и насоки за държавите членки въз основа на успешни пътища и решения, позволяващи по-балансираното движение на таланти;

- б) наблюдение на потоците на мобилност, в рамките на Съюза и с трети държави, чрез интерактивна карта за движението на таланти в обсерваторията за научноизследователските кариери, посочена в точка 40 от настоящата препоръка;
- в) улесняване на транснационалните връзки с диаспората в областта на научните изследвания и иновациите и с общностите в трети държави и улесняване на привличането или връщането на таланти чрез направление на Платформата за таланти на ЕНП, посочена в точка 33 от настоящата препоръка;
- г) насърчаване на балансираното движение на талантлив изследовател на равнището на Съюза чрез укрепване на базата от човешки капитал с повече предприемачески, ръководни и по-добре обучени изследователи и новатори.

Действия за подкрепа на научноизследователската кариера

33. На Комисията и на държавите членки се препоръчва да предприемат подходящи мерки за укрепване на порталите, услугите и международното измерение на EURAXESS и да развият Платформата за таланти на ЕНП като онлайн портал за „обслужване на едно гише“ за изследователите и институциите във всички сектори, с нова рамка за управление и координационна роля на съответните национални органи и институции, участващи в предоставянето на услуги. Платформата за таланти на ЕНП следва да предоставя възможност:
- а) на изследователите — да управляват възможностите си за учене и обучение и своята кариера;

- б) на институциите за научни изследвания и иновации, на работодателите и на финансиращите организации — да провеждат дейности за изграждане на мрежи, да управляват по-добре своя ресурс от таланти, да си сътрудничат и да обменят най-добри практики, като същевременно улесняват привличането и задържането на таланти и подобряват данните с цел по-добро разбиране на тенденциите в мобилността в Европа и извън нея.

Услугите могат да бъдат разширени, за да включват услуги за развитие на таланти и управление на кариерата, с акцент върху изследователите във всички съответни сектори на обществото, включително академичните среди.

34. На Комисията се препоръчва да осигури връзки и оперативна съвместимост между Платформата за таланти на ЕНП и други съответни инициативи на равнището на Съюза и на национално равнище, включително Европас, ESCO и EURES, и да осигури подобрен модел на управление на платформата и основната мрежа от центрове за услуги, за да се отговори по-добре на нуждите на изследователите и на организациите, извършващи научни изследвания.
35. На държавите членки и на Комисията се препоръчва да признаят значението на одобряването и прилагането на Хартата за изследователите, посочена в точка 36 от настоящата препоръка.
36. Новата Харта за изследователите, съдържаща се в приложение II към настоящата препоръка, следва да замени Хартата и Кодекса за изследователите, съдържащи се в приложението към Препоръка 2005/251/ЕО. На държавите членки и на Комисията се препоръчва да насърчават одобряването и прилагането на новата Харта за изследователите от работодателите и финансиращите организации в областта на научните изследвания от всички сектори, включително чрез специални стимули, с цел превръщането ѝ в структурен инструмент в подкрепа на изследователите и научноизследователската кариера.

37. На Комисията се препоръчва да адаптира Стратегията за човешките ресурси за изследователите — или всеки бъдещ подобен механизъм за прилагане — към новата Харта за изследователите и да гарантира приемственост по отношение на институциите, които са одобрили принципите на предишните Харта и Кодекс за изследователите и са се придържали към Стратегията за човешките ресурси за изследователите, по-специално като приеме, че те са одобрили Хартата за изследователите, съдържаща се в приложение II към настоящата препоръка. На Комисията се препоръчва да прилага същите преходни мерки по отношение на институциите, които са започнали процеса по Стратегията за човешките ресурси за изследователите съгласно предишните Харта и Кодекс за изследователите.
38. На Комисията се препоръчва редовно да подлага на преглед и да адаптира всички инструменти в подкрепа на научноизследователската кариера въз основа на действителните потребности на изследователите, в координация с държавите членки и съответните заинтересовани страни.
39. На Комисията и на държавите членки се препоръчва да насърчават и да подкрепят алиансите на висши училища, като например алиансите на европейски университети, целия сектор на висшето образование, сектора на научните изследвания и иновациите в Европа и всички съответни заинтересовани страни, по отношение на пилотните им проекти за съответните действия, предвидени в настоящата препоръка, въз основа на доброволен подход „отдолу нагоре“.

Наблюдение на научноизследователските кариери

40. В допълнение към широкообхватните системи за наблюдение на европейското научноизследователско пространство, на Комисията и на държавите членки се препоръчва да наблюдават съответните аспекти на научноизследователските кариери в Съюза и изпълнението на настоящата препоръка чрез специална обсерватория в полза на изследователската общност, създателите на политики, публичните администрации и съответните организации на европейско и национално равнище. Обсерваторията следва да подкрепя по-доброто разбиране на изследователите за предизвикателствата и възможностите и да насърчава привлекателността на организациите на Съюза, провеждащи научни изследвания, за най-големите таланти, като същевременно гарантира защитата на неприкосновеността на данните през целия период на изпълнение.
41. Обсерваторията следва внимателно да разгледа и определи вида на помощните данни, които ще са от значение за наблюдението на изследователските кариери. Когато е възможно, следва да се разглеждат и приоритизират връзките със съществуващи данни, за да се намали административната тежест за държавите членки и всички съответни заинтересовани страни. На държавите членки се препоръчва да си сътрудничат за целите на ефективното и устойчиво събиране на данни, които са от значение за въвеждането на обсерваторията.
42. Комисията се приканва да предложи, въз основа на данните, предоставени от Обсерваторията за изследователските кариери, по-нататъшни мерки за насърчаване и утвърждаване на развитието на изследователските кариери.

43. На Комисията — в сътрудничество с държавите членки — се препоръчва да обмисли подходящи връзки, когато е уместно, между Обсерваторията за изследователските кариери и Европейската обсерватория на сектора на висшето образование, предложена в европейската стратегия за университетите, и по този начин да засили полезните взаимодействия между европейското научноизследователско пространство и европейското пространство за образование.
44. На държавите членки и на Комисията се препоръчва да обмислят адаптирането на данните, събирани в контекста на Регламент (ЕС) 2019/1700, към нуждите от данни на обсерваторията, посочена в точка 40 от настоящата препоръка.

Съставено в ... на

За Съвета

Председател
